

ΑΡΓΥΡΩ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ

Η

ΡΑΦΤΡΑ

μυθιστόρημα

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Η ράφτρα**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Αργυρώ Μαργαρίτη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουκωτά, Ελένη Σταυροπούλου

© Αργυρώ Μαργαρίτη, 2020

© Εικόνων εξωφύλλου: Jeanne McRight, Neo Tribbiani, pukach, sebos/Shutterstock

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2020

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2020

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3542-8

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-3543-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 Publishers since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση 121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΑΡΓΥΡΩ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ

Η

ΡΑΦΤΡΑ

Για τις ορθογραφικές επιλογές του βιβλίου την αποκλειστική ευθύνη φέρει η συγγραφέας.

Στον Άρι μου

*Θράκη μ', γλυκιά πατρίδα, γιατί φορείς τα μαύρα;
Γιατί μ' αφήστε στην Τουρκιά και στη σκλαβιά, στη
λαύρα,
και πώς ακούγω το Γκιαούρ, τη βρομερή τη λέξη...*

Εισαγωγή

Όταν αποφάσισα να γράψω την ιστορία μιας μικρής ράφτρας, στο μυαλό μου είχα ένα κορίτσι που ήθελε να μάθει να ράβει για να διασώσει την κεντημένη της ταυτότητα. Είχα τον σπόρο, τώρα έπρεπε να βρω το χώμα που θα τον φυτέψω. Επέλεξα την Ξάνθη του 1900 γιατί με γοήτευε η ιστορία της Παλιάς Πόλης, τα περίτεχνα αρχοντικά με τα ζωγραφισμένα ταβάνια, η μυρωδιά του μπασμά, η λεπτοδουλειά από τις ξακουστές μοδίστρες, το γραφικό Σαμακώβ, ο Κόσυνθος, η Ροδόπη με τους ντερέδες και τους ορφικούς θρύλους.

Όσοι γράφουν γνωρίζουν καλά πως από ένα σημείο και μετά οι ήρωες οι γεννημένοι στη φαντασία του συγγραφέα αυτονομούνται, σηκώνουν μπαϊράκι και πορεύονται την οδό που οι ίδιοι χαράσσουν. Έτσι λοιπόν, ο Μήτσος και η Κεραστώ στήσαν τις ζωές τους στην Ξάνθη, στο Γενί Κιοϊ, στο Ντεντέαγας, στην Αντριάνου κι εγώ έτρεχα ξοπίσω τους στα παζάρια, στα καπνοχώραφα, άκουσα θρακιώτικα παραμύθια, δοκίμασα φαγητά, τραγούδησα, ξαφνιάστηκα με το μοναδικό γλωσσικό ιδίωμα, είδα χωριά να καίγονται, εκκλησίες ρημαγμένες, αντάρτες να πολεμούν τους κομιτατζήδες, θαύμασα και δάκρυσσα και θύμωσα πολύ, γιατί δε γνώριζα παρά μόνο επιφανειακά την ιστορία της Θράκης.

Την Κεραστώ την αγάπησα πολύ για έναν ξεχωριστό λόγο: ξεφυλλίσαμε παρέα άγνωστες σελίδες. Όμως ξέρω πια

καλά πως στην πλοκή του μυθιστορήματος το πρόσταγμα έχουν η Ιστορία, ο πολιτισμός, τα ήθη της εποχής, μ' ένα λόγο, η μυρωδιά που πλανιέται και διαμορφώνει χαρακτήρες. Και το τελικό αποτέλεσμα είναι έργο ομαδικής δουλειάς, που πά' να πει ότι ο συγγραφέας γράφει μαζί με τους ήρωες, δηλαδή συν-γράφει.

Το ομορφότερο ταξίδι στον Χρόνο γίνεται με όχημα ένα ιστορικό μυθιστόρημα. Γνωρίζοντας την ιστορία του τόπου, μπορούμε να κατανοήσουμε τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις των ηρώων ενός τέτοιου μυθιστορήματος.

Η Θράκη λοιπόν, με το γόνιμο χώμα και τα παραμυθένια βουνά της, κατοικήθηκε σε αρχέγονους καιρούς από διάφορα πελασγικά φύλα, τους Ήδωνες, τους Οδρύσες, τους Κίκονες, που λάτρεψαν τον Διόνυσο, μύθησαν στα Καβείρια Μυστήρια, εξευμενίστηκαν από τη λύρα του Ορφέα.

Σε τούτο το βιβλίο δεν ήθελα να αναφερθώ στον τουρκικό ζυγό, τα έγγραφα εκτενώς στη Γέρση. Εκείνο που με πόνεσε και ήθελα να το περάσω, να το «ράψω» εδώ, είναι η Βουλγαρική Εξαρχία, οι κομιτατζήδες και η φρίκη ενός βρόμικου σχεδίου των υποτιθέμενων φιλικών Δυνάμεων αλλά και η αδιαφορία της ήδη απελευθερωμένης πατρίδας.

1870

Οι Βούλγαροι ιδρύουν τη Βουλγαρική Εξαρχία, η οποία αναγνωρίζεται από τους Τούρκους με φερμάνι. Η Πύλη ενίσχυε τις προσπάθειες γιατί έτσι αποδυνάμωνε το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο θεωρούσε «κέντρο συνωμοσιών». Φυσικά, το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν αναγνώρισε τη Βουλγαρική Εξαρχία.

1877-78

Η Ρωσία κηρύσσει τον πόλεμο εναντίον της Τουρκίας προφασιζόμενη τη βελτίωση της ζωής των χριστιανικών πλη-

θουσμών. Οι Ρώσοι νικούν και φτάνουν μέχρι τον Άγιο Στέφανο, λίγο πιο έξω από την Κωνσταντινούπολη. Η Τουρκία συνθηκολογεί υπογράφοντας τη **Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου** τον Μάρτιο του 1878. Με βάση τους όρους της συνθήκης:

1. Ιδρύεται μέγα βουλγαρικό κράτος με διεξοδο στον Εύξεινο και στο Αιγαίο, που φτάνει μέχρι την Καβάλα, δηλαδή επεκτείνεται σε βάρος ελληνικών εδαφών.
2. Το Μαυροβούνιο τριπλασιάζεται.

Με τη συνθήκη αυτή πλήττεται ο ελληνισμός.

Στη Θεσσαλία δημιουργούνται επαναστατικά κινήματα, η Ελλάδα στέλνει στρατιωτική βοήθεια. Όμως η Ρωσία τα βρίσκει με τους Τούρκους και ο ελληνικός στρατός υποχρεώνεται να επιστρέψει στο ελληνικό έδαφος. Έτσι, τα επαναστατικά κινήματα σε Μακεδονία και Κρήτη καταπνίγονται από τον τουρκικό στρατό. Λίγους μήνες αργότερα αναθεωρείται η βιαστική, όπως λένε, Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου και αναγνωρίζεται de facto η ανεξαρτησία των πριγκιπάτων Ρουμανίας, Σερβίας, Μαυροβουνίου και, φυσικά, η αυτονομία της Βουλγαρίας! Πρόκειται για τη **Συνθήκη του Βερολίνου του 1878**. Η Ελλάδα και η Ρουμανία μπορούν να εκθέσουν τις απόψεις τους αλλά δεν έχουν δικαίωμα ψήφου.

Αυτή η περίοδος ήταν μια «μαύρη χρονιά» για τις περιοχές της Εβλήτης και της Ροδόπης. Οι Τούρκοι μπέηδες, εξαγριωμένοι και ασύδοτοι, δε σέβονται νόμους και συνθήκες, ποδοπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, αυθαιρετούν, διαλύονται οι στρατιωτικές τους μονάδες, οι λιποτάκτες καταφεύγουν στα βουνά και στους κάμπους, καταστρέφοντας ζώες και περιουσίες.

1897

Δέκα χρόνια αργότερα, η Κρήτη επαναστατεί και ζητά ένωση με την Ελλάδα. Ο πρωθυπουργός Θεόδωρος Δηλιγιάν-

νης στέλνει μικρό στόλο να παρεμποδίσει τους Τούρκους. Ομολογώ πως δεν έψαξα τις γνώσεις του Δηλιγιάννη για τη Μεγαλόνησο, γιατί είχα θυμώσει με την άγνοιά του για τη Μακεδονία, όταν ρώτησε με μεγάλο τάχα ενδιαφέρον έναν έμπορο από τις Σέρρες «εάν η κίνησις του λιμένος Σερρών ήτο μεγάλη». Σε κακό χάλι ο στρατός μας. Όχι μόνο μικρότερος σε δύναμη, αλλά ανοργάνωτος.

Ελλιπής εκπαίδευση, λίγα μουλάρια και γαϊδούρια για τη μεταφορά βλητοφόρων όπλων και σκευοφόρων, αγύμναστοι πυροβολητές, που δεν είχαν πατήσει το ποδάρι τους σε πεδία βολής. Το πεζικό δεν είχε ιδέα πώς γίνονταν οι ελιγμοί και οι ανώτεροι αξιωματικοί στερούντο πείρας και μόρφωσης.

Κακήν κακώς υποχώρησαν οι Έλληνες, οι Τούρκοι τούς έσυραν και πέραν της αμυντικής γραμμής. Η κυβέρνηση του Δηλιγιάννη έπεσε. Αλλά τι να το κάνεις; Με τη **Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης**, τον Νοέμβρη του 1897, ο μεν σουλτάνος υποχρεούται να αποσύρει τα στρατεύματά του από το ελληνικό έδαφος και η Ελλάδα υποχρεώνεται να πληρώσει 100 εκατομμύρια φράγκα ως πολεμική αποζημίωση.

Πανηγύρι οι Μεγάλες Δυνάμεις! Δίνουν δάνειο στην Ελλάδα και τη θέτουν υπό Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο, ο οποίος ανελάμβανε τη διαχείριση των «υπεργύων προσόδων», δηλαδή εισπράξεις από το χαρτόσημο, το αλάτι, τον καπνό, τα πυρεία, τα παιγνιόχαρτα και το πετρέλαιο, καθώς και τα εισαγωγικά τέλη από το λιμάνι του Πειραιά.

Θαρρώ πως με λάθος τρόπο υπολογίζουμε τον αριθμό μνημονίων που έχει υποστεί η χώρα μας...

Το Μακεδονικό Ζήτημα

Από το 1870 οι μεν Βούλγαροι διεκδικούν μακεδονικά εδάφη, καθώς και οι Σέρβοι για άλλους λόγους. Αλλά και η Αυστρία ήθελε διέξοδο στη θάλασσα, από το λιμάνι της Θεσσαλονίκης.

Οι Βούλγαροι στράφηκαν, μετά την ίδρυση της Εξαρχίας, στις σλαβόφωνες περιοχές της Μακεδονίας, προσπαθώντας να τις κάνουν να απαρνηθούν το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Οι περισσότερες περιοχές είναι δίγλωσσες, μιλούν κυρίως βουλγάρικα, γιατί είναι πιο εύκολη γλώσσα.

Από το 1890 στέλνουν δασκάλους και ιερείς αλλά και αξιωματικούς για να τους εκβουλγαρίσουν. Προπαγανδίζουν και, πολύ συχνά, φτάνουν σε φόνους, εμπρησμούς, βιασμούς, λεηλασίες...

Οι κομιτατζήδες ληστεύουν και δολοφονούν ιερείς, δασκάλους, προέδρους. Αντιδρά το Πατριαρχείο, καταρτίζονται μικρές ομάδες σλαβόφωνων ανταρτών. Προστατεύουν και δίνουν θάρρος στα τρομοκρατημένα χωριά. Όμως χρειάζεται η καθοδήγηση έμπειρων στρατιωτικών.

Το ελληνικό κράτος κάνει πως δεν ακούει, μα, όταν διαπιστώνει ότι κινδυνεύει να εκμηδενιστεί το ελληνικό στοιχείο στη Μακεδονία, κυρίως όμως κάτω από την πίεση Ελλήνων προξένων και μητροπολιτών και γενικότερα από την πίεση της κοινής γνώμης, οργανώνει μυστική αποστολή. Ανατίθεται στον λοχαγό Αλέξανδρο Κοντούλη να πάρει μαζί του τρεις άντρες κι εκείνος επιλέγει τους αξιωματικούς Παύλο Μελά, Αναστάσιο Παπούλα και Γεώργιο Κολοκοτρώνη. Αυτή η αποστολή διεξάγεται με άκρα μυστικότητα και δίδονται στους αξιωματικούς εικονικές άδειες. Τα νέα τους νοφούζια, δηλαδή οι ταυτότητες, ήταν: Σκούρτης του Κοντούλη, Ζέζας του Μελά, Τάσος του Παπούλα και Πάνος του Κολοκοτρώνη.

Οργανώνονται αντάρτικα σώματα, όσοι έχουν διαβάσει τα *Μυστικά του Βάλτου* της Πηνελόπης Δέλτα, μπορούν να έχουν μια εικόνα. Εγώ έστειλα τον Μήτσο να πολεμήσει ώστε να παρακολουθώ από κοντά.

1903-04

– Επανάσταση στο Ίλιντεν. Ανήμερα του Προφήτη Ηλία, στις 20 Ιουλίου 1903 επαναστατούν οι σλαβόφωνες μακεδονικές δυνάμεις εναντίων των Τούρκων. Ο Ίωνας Δραγούμης έγραψε στον πατέρα του «έχομεν σλαυικὴν επανάστασιν εν Μακεδονία».

– Δολοφονείται ο Παύλος Μελάς το 1904.

– Στην Ξάνθη ιδρύεται μυστική οργάνωση.

Το αντάρτικο ενισχύεται από Θρακιώτες που προσφέρουν ζωή, χρήμα, όπλα. Βία, αίμα, θυσίες, ίσως όλα αναίτια, γιατί, με την επανάσταση των Νεοτούρκων το 1908, δίνεται εντολή να διαλυθούν τα αντάρτικα σώματα.

1911

Η Αθήνα αποφασίζει να προβεί σε Αναθεώρηση Συντάγματος.

Στην υπόδουλη Θράκη και Μακεδονία οι Νεότουρκοι επιβάλλουν αφοπλισμό των ραγιάδων, μπαίνουν στα σπίτια να αφαιρέσουν όπλα και αφαιρούν ό,τι τους αρέσει, σκοτώνοντας, βιάζοντας, καίγοντας.

*Θράκη μ', γλυκιά πατρίδα, γιατί φορείς τα μαύρα;
Γιατί μ' αφήστε στην Τουρκιά και στη σκλαβιά, στη
λαύρα,
και πώς ακούγω το Γιαούρ, τη βρομερή τη λέξη...*

1912-13

Τον Σεπτέμβριο ξεσπά ο Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος, που κράτησε μέχρι τον Ιούλιο του 1913.

Οι συμμαχικές δυνάμεις, Ελλάδα, Βουλγαρία, Μαυροβούνιο, Σερβία, νικούν, πήραν ανάσα οι υπόδουλοι πληθυσμοί, όπου να 'ναι θα χτυπήσουν οι καμπάνες της απελευθέρωσης. Η Βουλγαρία και η Σερβία έχουν συμφωνήσει από πριν για τη διανομή των εδαφών, ήταν σίγουροι για τη νίκη τους.

Μόνο που οι Θρακιώτες άδικα χαίρονταν. Η τύχη της γης τους είχε προδιαγραφεί από την ελληνική κυβέρνηση, η οποία δεχόταν να τη θυσιάσει προκειμένου να πάρει ανταλλάγματα αλλού...

Όμως, όσο διαρκεί ο πόλεμος, τα βουλγαρικά στρατεύματα μπαίνουν στην Ξάνθη, τον Νοέμβριο του '12, να την απελευθερώσουν, μόνο που γρήγορα μετατρέπονται σε στρατεύματα κατοχής. Χειρότεροι από τους Τούρκους, δεν αφήνουν τίποτα όρθιο. Γκρεμίζουν σχολεία κι εκκλησίες, καίνε σπίτια, λεηλατούν τα μοναστήρια αρπάζοντας ιερά σκεύη, κώδικες, εικόνες και τα μεταφέρουν στη Σόφια. Νομίζω πως ακόμα οι θησαυροί αυτοί κοσμούν μουσεία αυτής της πόλης. Οκτώ μήνες κράτησε αυτή η σκλαβιά μέσα στη μεγάλη σκλαβιά. Τον Ιούλιο του '13 η Ξάνθη απελευθερώθηκε και λίγο αργότερα ξεκίνησε ο δεύτερος κύκλος αίματος, που κράτησε μέχρι το 1919.

Περιέγραφα με σύντομα λόγια την κατάσταση τόσο στη Θράκη όσο και στην υπόλοιπη Ελλάδα για να έχουμε μια εικόνα του τρόπου που διαμορφώνει τη ζωή των ηρώων αυτού του μυθιστορήματος.

Η Κεραστώ μένει ορφανή γιατί οι Βούλγαροι κάψανε το χωριό της, σκοτώσανε τους γονείς της. Ο Μήτσος Γιαβάσογλου, πλούσιος καπνέμπορας, δεν ανέχεται να βλέπει τη γη του να λεηλατείται, τις εικόνες της εκκλησίας να μαγαρίζονται. Γι' αυτό και παίρνει το όπλο.

Τελικά έρχεται η Β' Βουλγαρική Κατοχή. Εγώ δεν ήθελα να τη ζήσω. Ο Μήτσος με την Κεραστώ φύγανε να βρουν καινούργιο χασλαμότοπο. Κι όταν θα ερχόταν το πλήρωμα του χρόνου, θα όργωναν τα κουρσεμένα τους χωράφια για να μεταφυτέψουν τον ακριβό σπόρο.

Και κάτι ακόμα.

Καθώς έφαχνα την ετυμολογία της λέξης Θώραξ, μέσα στη σκέψη μου γραφόταν η λέξη Θώραξ. Κι αυτό μου ταιριάζει πολύ. Ένας Θώρακας αυτή η γη, που προστατεύει τους πνεύμονες για την ανάσα και την καρδιά για τη ζωή.

Τα πρόσωπα

Κεραστώ: Η ράφτρα. Αγρίμι, σπιτικό της ένα μισογκρεμισμένο μοναστήρι, μανάδες της γυναίκες βατεμένες, πατρίδα της το μαγικό βουνό, η Ροδόπη.

Θέλει να διασώσει ένα πανάκι, τη μοναδική της κληρονομιά, γι' αυτό και πρέπει να μάθει να πατά βελονιές. Μα έραψε πάνω στην καρδιά της τάματα και υποσχέσεις βαριές, κι όταν εκείνος ο άντρας μπήκε στη σπηλιά της, δε γινόταν να τον υποτάξει με τις χάρες του θηλυκού γιατί είχε ξυρίσει το κεφάλι, είχε βάλει φούμο στα μούτρα, αυτός τηνε νόμιζε αγόρι.

Μήτσος Γιαβάσογλου: Ο αντάρτης καπνέμπορος. Μεγάλο πάθος ο καπνός και όνειρο η λευτεριά της Θράκης. Όταν λαβώθηκε σε κείνο το αλισβερίσι με τους λαθρέμπορες, νόμιζε πως η πληγή του θα κλείσει γρήγορα. Μα εκείνη η ράφτρα τού πάτησε βαριές βελονιές με το ασημένιο της βελόνι και τον σακάτεψε.

Ποινιώ: Το κορίτσι από το Σαμακώβ. Πέρασε το ποτάμι ξυπόλυτη, λαχταρώντας μεταξωτά πασούμια, όμως τα πλούτη τής πέσανε ασήκωτα. Μικρό κλαρί, άφηνε τα νερά του Κόσυνθου να την παρασέρνουν σε έρωτες που δεν τη σεβάστηκαν.

Στάμος Γιαβάσογλου: Ο άρχοντας. Ο ποδόγυρος τον έραψε σφιχτά στο στρίφωμα, ο παράς που ασύστολα σκόρπιζε ήταν, ως φαίνεται, κάλπικος.

Βλάσης Γιαβάσογλου: Το αρχοντόπουλο. Κοσμοπολίτης, πολυταξιιδεμένος, ζορίστηκε από αγάπη απαγορευμένη και τρόμαξε.

Ταρσώ: Η αρχοντοπούλα. Τα ανθρωποφάγα άλογα που τιθάσεψε τη λιμπίστηκαν. Μα είχε πείσμα και περηφάνια πάνω στον κυλιόμενο θρόνο της.

Νικόλας: Ο υποταχτικός. Ακούραστος, αρχιεργάτης στα καπνοχώραφα, αδελφικός φίλος του Μήτσου. Τόλμησε να σηκώσει τα μάτια του στην κυρά που του σταμάτησε τον νου, κι ας ήξερε τη θέση του.

Πηνελόπη: Μια μάνα. Την ώρα που έφαχνε γκρεμνό να σωθεί, ήρθε το όνειρο της Κυράς της Θράκας και της άπλωσε το χέρι.

Μελπομένη: Η κουκούδα. Αρχοντοπούλα, καλομαθημένη, αγαπούσε το ράψιμο, ήξερε πως το βελόνι, το ψαλίδι, το πανί, οι μακαράδες είναι τα μαγικά που μπορούν να μεταμορφώσουν ένα μουχλιασμένο πλάσμα σε κυρά πανέμορφη.

Τσικούδα: Η οικονόμος. Αντρογυναίκα, έξυπνη, ανοιχτομάτα, νοικοκυρά στο αρχοντικό του Γιαβάσογλου, αφιέρωσε τη ζωή της στα παιδιά του άρχοντα και τα ανάθρεψε με το γάλα της καρδιάς της. Είδε το κακό μα δεν το μέτρησε σωστά.

Κουνιώ: Η αδίστακτη. Μόλις βρήκε την όρνιθα που θα

της έκανε τα χρυσά αυγά, αποφάσισε να τη μαθήσει αγνοώντας το τίμημα.

Ζαφειρία: Η έμπειρη ράφτρα. Τη χρυσοπληρώναν οι αρχόντισσες να μάθει στις κόρες τους να πατούν βελονιές. Μα η ζωή την έκανε σκληρή και αδιάφορη. Μόνο σαν έπιανε ακριβά υφάσματα μαλάκωνε η καρδιά της.

Γκουντής και Πασκάλ'ς: Το αγγειό και η σβουνιά. Συνεργοί στην παρανομία, πονηροί, επικίνδυνοι. Πάσχιζαν να ξεκολλήσουν τα ποδάρια τους από τις λάσπες καταστρέφοντας ζωές και υπολήψεις.

Στης Σαλονίκης το τσαρσί, μέσα ς το μπιζεστένι
πέντε ραφτάδες έρραφταν μιας νέας το φουστάνι
κι ένα μικρό ραφτόπουλλο ράφτει και τραγουδάει:
– Φουστάνι μου φιλόρραφτο, που σ' έχω ς την ποδιά μου,
έτσι με ς την αγκάλια μου να είχα την κυρά σου.
Και η κυρά τον ακούσε πάν' απ' το παραθύρι.
– Βρε μούλωνε ραφτόπουλλο· ράφτε και να μουλώνης·
ξέρεις, αν πω ς τον μάστορη ψωμί να μη σε δώση
κι αν είν' ή ρόγα σου εκατό, πενήντα να σε δώση;
– Εσύ αν πης ς το μάστορη ψωμί να μη με δώση
κι εγώ θα πω ς τη μάννα σου, πώς σ' έχω φιλημένη,
δέκα φορές σε φίλησα κι εννιά σ' έχω τσιμπήσει.
– Ε! μούλωνε, ραφτόπουλλο, και μη με καταδώσης·
θα γείνω γης να με πατάς, γεφύρι να περάσης
κι ένας μεγάλος γκιουλ-μπαχτσές, για να με σεργιανίζης.

Ξάνθη 1895

Το ξύλινο ρόπτρο της πόρτας χτυπούσε δυνατά και η αδελφή Θεοχαρίστη, μαζεύοντας τα ράσα της, έτρεξε πρώτα να ειδοποιήσει την ηγουμένη. Η κουρελού που προστάτευε την είσοδο στο κελί ήταν κατεβασμένη, η Θεοχαρίστη έβηξε δυνατά, και με το που πήρε την άδεια, μπήκε. Η ηλικιωμένη γυναίκα που σήκωνε την ευθύνη αυτού του ιδιόρρυθμου μοναστηριού φαινόταν απίστευτα κουρασμένη. Σκυμμένη στην τάβλα που χρησίμευε για γραφείο, ανακάτευε τα κιτάπια της, προσπαθούσε να κάνει λογαριασμούς νοερά, το μελανοδοχείο, το χαρτί και οι λιγοστές τους προμήθειες είχαν σχεδόν τελειώσει.

«Κάποιος έχει έρθει, χτυπάνε...»

Η γυναίκα σηκώθηκε, κοίταξε πρώτα το ταβάνι, το τρύπησε, το βλέμμα της έφτασε ψηλά.

«Αν έχεις στα σκέδια Σου να μου στείλεις κανένα ορφανό πάλι ή τίποτα μακελεμένες, κανόνισε να τους θρέψεις. Εγώ μόνο στέγη μπορώ πια να τους δώσω».

Η Θεοχαρίστη είχε ήδη φύγει, η ηγουμένη στάθηκε στο παράθυρο να δει. Τα χτυπήματα έφταναν μέχρι πάνω. Ποιος να ήταν; Οπωσδήποτε όχι κάποιος ανήμπορος, παιδί δεν έχει το απαιτούμενο μπόι, σακατεμένη ύπαρξη δεν έχει τα κουράγια. Άκουσε γέλια και φωνές, χαμογέλασε άθελα. Η μικρή Κεραστώ ακολουθούσε την παχουλή καλόγρια χοροπηδώντας. Κάθε φορά που ερχόταν κάποιος, αγωγιάτης, επισκέπτης ή αναγκασμένη γυναίκα, αυτό γινόταν. Ετούτο το παιδί ήταν ξεχωριστό. Πείσμα, τσιριχτό και γέλιο. Σκαρφά-

λωνε σαν αγόρι εκεί όπου δεν έφτανε μήτε αγρίμι, οι σκανταλιές της δεν είχαν σταματημό, όμως, σε τούτο το μισογκρεμισμένο αρχοντικό της Κυράς, η Κεραστώ, κοντά στα οχτώ πια, ήταν το γαργάλημα στο παγωμένο τους σώμα.

Η μεγάλη θύρα άνοιξε, η ηγουμένη έσκυψε, κάτι κουβέντες που μάντευε και μετά σταυροκοπήθηκε. Μια αρχόντισσα, ψηλή, καλοντυμένη, φιργαδούδα*, η γούνα της ίσαμε τον αστράγαλο, σκαρπίνια καϊκλίδικα**, γάντια να της κρύβουν τα δάχτυλα, δρασκελίσε επιφυλακτικά το ξύλο που συγκρατούσε το φαγωμένο από καιρούς και φωτιά κάσωμα. Σίγουρα δεν ήρθε μονάχη της, άλλωστε σήκωσε το χέρι χωρίς να γυρίσει το κεφάλι, διαταγή σε όποιον την ακολουθούθαγε να περιμένει. Η Θεοχαρίστη προπορεύτηκε, η αρχόντισσα στο κατόπι, η Κεραστώ βγήκε έξω, τα ξεφωνητά, οι ερωτήσεις, η περιέργειά της θα τρελαίναν όποιον φουκαρά βρισκόταν εκεί.

Η ηγουμένη στάθηκε στο άνοιγμα του κελιού κρατώντας την κουρελού σηκωμένη, οι εσωτερικές πόρτες ήταν πολυτέλεια, κι όταν η επισκέπτρια φάνηκε στον μακρύ διάδρομο, της έκανε νόημα να περάσει, διώχνοντας την απρόθυμη να το κουνήσει από κει καλόγρια.

«Τρέχα να μαζέψεις το ζιζάνιο και πήγαινε στους ανθρώπους που ξεροσταλιάζουν, βάλ' τους στην αυλή και φίλεψέ τους σύκα και νερό».

Η αδελφή Θεοχαρίστη καθόλου δεν είχε διάθεση να εκτελέσει τις εντολές, η περιέργεια την έτρωγε. Τι θέλει ετούτη η πλούσια κυρά στο μοναστήρι τους; Και τι όμορφα ντυμένη! Παναγιά Παρθένα, μόνο σε Σένα ταιριάζουν τέτοιες φορεσιές... Ούτε θυμάται πότε είδε τόσο καλοντυμέ-

---

* Αέρινη σαν φρεγάτα.

** Μυτερά, σαν τη μύτη του καϊκιού.

νο άνθρωπο. Εκείνο που της έκανε περισσότερο εντύπωση ήταν το καπέλο που φορούσε στο κεφάλι. Σα σκουφί, αλλά σκληρό, μ' ένα γιακά τριγύρω, ίδιο χρώμα με τα ρούχα της. Από την άλλη προσευχόταν να είχε δει καλά έξω. Ένας άντρας, υποταχτικός φαινόταν, και τέσσερα μουλάρια, τα δυο ζαλωμένα. Της φάνηκε πως ο άντρας ξεφόρτωνε όσο η επισκέπτρια χτυπούσε να της ανοίξουν. Έβαλε τρία ξερά σύκα σε ένα τσίγκινο πιάτο, μισό σακούλι τούς είχε απομείνει, έριξε το ένα πίσω, γέμισε τον μαστραπά νερό, είχε δίκιο. Ο περίβολος είχε γεμίσει, η Κεραστώ ξεφώνιζε ενθουσιασμένη.

«Έλα να δεις, τρέχα, τρέχα να δεις...»

Έχωνε το παιδί το χεράκι στα ραμμένα με χοντρό σπάγγο πανιά που σκεπάζαν τα καλάθια και έβγαζε τις χουφτίτσες της τίγκα στο λαχταριστό περιεχόμενο. Ρεβίθια, φασόλια, φακές, δυο σακιά αλεύρι, δυο κιούπια λάδι, ένα ακόμα με παστωμένο κρέας, τραχανάς και ρύζι, μπόλικα βάζα με τουρσί, δυο βουρλίδες* σκόρδα και καμιά δεκαριά με κρεμμύδια. Να παρακαλέσει την ηγουμένη να Του ζητάει πιο συχνά βοήθεια, αμέσως την άκουσε. Το τελευταίο καλάθι ήταν αυτό που ενθουσίασε περισσότερο την Κεραστώ. Καμιά δεκαριά κότες κι ένας κόκορας ξεχύθηκαν σα στο σπίτι τους, ξετρελάθηκαν να τσιμπολογούν, η μικρή προσπαθούσε να πιάσει τις κότες να τις χαϊδέψει, τα πουλερικά ξεφεύγαν κακαρίζοντας, κουτκουντά, κουτκουντά, ούρλιαζε η μικρή.

Ο άντρας φαίνεται πως αποτέλειωσε το κουβάλημα, κοίταξε τον ουρανό να υπολογίσει ώρα και καιρό, Οκτώβρης μήνας στις αρχές του, κι ύστερα κάθισε σε ένα αγκωνάρι να ξαποστάσει. Η Θεοχαρίστη τού έτεινε τον μαστραπά, αυ-

---

* Πλεξίδες.

τός ήπιε λαίμαργα, τα σύκα τα αρνήθηκε, ευτυχώς. Έβγαλε μια καπνοσακούλα, έστριψε τσιγάρο, το άναψε, η Κεραστώ παράτησε τα πουλερικά και τον κοιτούσε έκπληκτη να βγάξει καπνό από ρουθούνια και στόμα. Άρπαξε τον μαστραπά και τον κατάβρεξε με όσο νερό είχε απομείνει, νόμιζε πως έπιασε φωτιά. Ο άντρας γέλασε, τίναξε τα μαλλιά, σκούπισε τα βρεγμένα χέρια στο ποτούρι* και έστριψε άλλο. Αργά αργά, σαν μάγος που ετοιμάζει τα κόλπα του, κάνοντας κέφι την τρομάρα του παιδιού, άναψε το τσιγάρο του, ρούφηξε τον καπνό και τον έβγαλε το ίδιο αργά, πρώτα από το στόμα κι έπειτα από τη μύτη.

«Δεν καίγεσαι;» Αυτός κούνησε αρνητικά το κεφάλι. «Θέλω κι εγώ να βγάξω καπνό χωρίς να καίγομαι. Δώσε μου... Θέλω!»

«Δεν κάνει να καπνίζουν τα παιδιά, ούτε οι γυναίκες». Κοίταξε τη Θεοχαρίστη, «Κορίτσι δεν είναι, αδελφή;» Εκείνη μετρούσε πόσο καιρό θα χόρταινε το στομάχι τους με τούτα τα καλούδια. Κανείς από τους δυο δεν πρόλαβε να αντιδράσει όταν η Κεραστώ άρπαξε την καπνοσακούλα κι εξαφανίστηκε. Σηκώθηκαν άντρας και καλόγρια να κυνηγήσουν τη μικρή, αλλά η φωνή της αρχόντισσας τους απότρεψε.

«Πάμε, Πασκάλ', θα νυχτώσει όπου να 'ναι. Αύριο να ξεκινήσουμε νωρίτερα».

Με το που φύγανε οι παράξενοι επισκέπτες, η αυλή γέμισε μαυροφορεμένες γυναίκες κάθε ηλικίας, που κοιτάζανε τον ανεκτίμητο θησαυρό, ούτε χρυσάφι να τους χαρίζανε. Άλλες σταυροκοπιόντουσαν, οι περισσότερες είχαν γονατίσει ευχαριστώντας την Κυρά τους για τα δώρα Της. Η ηγουμένη επιθεώρησε τα πάντα, ζήτησε κι απ' τη Βδοξάκα να επιβλέπει, να φροντίσει να αποθηκευτούν σω-

---

* Είδος παντελονιού, σα σαλβάρι.

στά οι πολύτιμες προμήθειες, εκείνη έκανε νόημα στη Βινούλα. Ύστερα κάλεσε δυο νεότερες καλόγριες, η μία κούτσαινε γιατί της είχαν σκίσει το πόδι μετά που τη βίασαν και ένας Θεός ξέρει πώς γλίτωσε την γκάγγραινα, η άλλη ήταν μουγγή, της είχαν κόψει τη γλώσσα, αλλά δε χρειαζόταν να τους διηγηθεί την ιστορία της, εκτός από τη Θεοχαρίστη που τη γλίτωσε –γιατί εκείνη τη μέρα είχε τα συνήθεια της– και τη μικρή, όλες είχαν πνιγεί στον ίδιο λάκκο με τα σκατά. Τους έδωσε εντολή να ετοιμάσουν την καλή την κάμαρη, τη μόνη που δεν είχε πειραχτεί από τη φωτιά που έφαγε πριν χρόνια το μοναστήρι. Να αερίσουν, να πλύνουν τοίχους και πάτωμα, να βάλουν ντιβάνι, ένα τραπέζι, μια καρέκλα, μια λεκάνη με νερό. Στρωσίδια όχι.

Οι καλόγριες χωρίσαν τις δουλειές χωρίς να ρωτάνε, τις όρινες τις αφήσαν λεύτερες, αν γεννήσουν αυγά, θα κάνουν Ανάσταση. Η Κεραστώ εμφανίστηκε βήχοντας, βγάζοντας καπνούς μέχρι κι από τ' αυτιά. Στο στόμα της κρεμόταν ένα κακοστριμμένο τσιγάρο, πνιγότανε.

Σαν πουλάκια κοιμήθηκαν εκείνο το βράδυ, δυο δυο, τρεις τρεις στα στενόχωρα κελιά. Μετά τον εσπερινό, γέμισε η τάβλα στην τραπεζαρία, γέμισε και το στομάχι τους.

«Αύριο θα μας έρθει ένα κορίτσι. Να είστε διακριτικές...»

Τύλιξε η νύχτα ετούτο το παράξενο μοναστήρι που λένε πως χτίστηκε την εποχή που οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες πετούσαν λιθάρια και γονάτιζε στο διάβα των στρατηγών τους ο ντουινιάς. Λένε, λοιπόν, πως εκείνους τους χρόνους που άλλοι καίγαν τις εικόνες κι άλλοι τις προσκυνούσαν κάποιοι μοναχοί κυνηγημένοι πήραν τα πολύτιμα κι έφα-

ξαν να βρουν καταφύγιο σε απάτητα βουνά, ήρθαν εδώ και χτίσαν το μοναστήρι της Κυράς, της Παναγιάς που πατώντας σε θράκα κουβαλούσε νερό για να σβήνει τη φωτιά που άναβαν οι αντίπαλοι. Βάλε πάνω από χίλια χρόνια πριν. Γκρεμίστηκε, ξαναχτίστηκε, και γίνηκαν αργότερα τα κελιά του καταφύγια για τους Ρωμιούς που κυνηγούσε να σφάξει ο Τούρκος, λημέρια των αρματολών, μαζεύαν οι καλόγεροι ελληνόπουλα να τους μάθουν το μυστήριο της γραφής, να φυτέψουν το σπόρι του ξεσηκωμού. Μα πριν από καμιά εξηνταριά χρόνια, στα 1833 αν θυμάμαι καλά, βγάνει ο ξενόφερτος βασιλές φιρμάνι όσα μοναστήρια έχουν κάτω από έξι καλογέρους να κλείσουν. Διωχτήκανε ξανά οι ρασοφόροι, πουληθήκανε στα παζάρια εικόνες και δισκοπότηρα, σταυροί και Ευαγγέλια με χρυσά καλύμματα. Ερήμεωσε το μοναστήρι της Κυράς, ζήτησαν στέγη τα πετεινά του βουνού και οι ληστές των χωριών τού βάλανε φωτιά, το ρημάξανε.

Η Κεραστώ σηκώθηκε απαλά, ανακάθισε στο στρώμα προσέχοντας μην τρίξουνε τα άχυρα, αλλά η Θεοχαρίστη ροχάλιζε του καλού καιρού. Βγήκε από το κελί μπουσουλώντας, έλεγξε τον διάδρομο και, χωρίς να σηκωθεί, συνέχισε το μπουσούλημα μέχρι που έφτασε στην κουζίνα. Πάντα στα τέσσερα, χώθηκε κάτω από τη μεγάλη πέτρινη γούρνα, παραμέρισε με προσοχή δυο κιούπια άδεια και πίεσε τη μεγάλη πέτρα που ήταν πίσω τους. Το άνοιγμα που εμφανίστηκε ήταν στενό, μα το λιανό κορμάκι της Κεραστώσ περάσε εύκολα. Αργότερα βρήκε πως, αν έβαζε από μέσα το χέρι, πίεζε ένα μοχλό, και η τρύπα μεγάλωνε για να περάσει κάποιος μεγαλόσωμος.

Αυτήν την κρυφώνα την ανακάλυψε πριν από λίγους μήνες. Η αδελφή Λεμονιά είχε απλώσει την μπουγάδα στην πίσω αυλή, εκεί όπου είχανε δέσει το σκοινί στα κλαδιά δυο

αντικριστών δέντρων. Η Κεραστώ χάζευε τα ράσα που τα φούσκωνε ο αέρας, έτοιμα να πετάξουν, και τότε είχε την υπέροχη ιδέα να ντύσει μ' αυτά τις ξεραμένες αραποσιτιές που στέκανε κουρασμένα απομεινάρια. Της πήρε ώρα να ξεκρεμάσει τα πανιά, να τα φορέσει στα νεκρά φυτά και να καμαρώνει το έργο της. Τα τσιριχτά της Λεμονιάς μαζί με τις απειλές της Μπαλασής ανάγκασαν το παιδί να το βάλει στα πόδια. Όμως την είχαν περικυκλώσει. Ούτε έξω μπορούσε να βγει ούτε να σακφαλώσει στην τεράστια βελανιδιά. Σαν τις κατσαρίδες, οι μαυροντυμένες αδελφές την κυνηγούσαν κραδαίνοντας βίτσες, η Κεραστώ μπήκε μέσα στο μισογκρεμισμένο κτίριο, έφτασε λαχανιασμένη στην κουζίνα, σύρθηκε κάτω από τη γούρνα, πίσω από κιούπια και τεράστιες αχρησιμοποίητες χύτρες, και, στην προσπάθεια να γίνει αόρατη, στριμώχτηκε, πίεσε τον πέτρινο τοίχο. Θαρρούσε πως χώθηκε σε παραμύθι, το τοιχάκι υποχώρησε, με το που είδε το παιδί να εμφανίζεται το άνοιγμα, σύρθηκε κι εξαφανίστηκε.

Έμεινε ώρα, πασχίζοντας να σταματήσει αυτό που κλότσαγε στο στηθάκι της, δεν έβλεπε τίποτα. Ψηλαφώντας, σύρθηκε με τον κώλο στην αρχή, μέχρι που κατάλαβε πως μπορούσε να σηκωθεί. Είχε σχεδόν χάσει την αίσθηση του χώρου και του χρόνου, ώσπου ένα γκριζωπό χρώμα τής έγνεψε από μακριά. Έβαλε φόρα και βρέθηκε σ' ένα άνοιγμα μεγάλο, σαν το εκκλησάκι τους. Μόλις τα μάτια της συνήθισαν, είδε στις πέτρες απέναντι μια γυναίκα να την κοιτάζει γλυκά, όπως η Θεοχαρίστη σαν τη νανούριζε. Πήγε να φελλίσει κάτι, δεν το έκανε επίτηδες που θυμώσαν οι καλόγριες, λυπόταν τις καλαμποκιές, αν φορούσαν ρούχα μπορεί να ζωντανεύανε και να δίναν και πάλι καλαμπόκια. Η γυναίκα ακίνητη. Ξεθάρρεψε το παιδί, και μόλις πλησίασε, κατάλαβε πως μπροστά της ήταν μια εικόνα, το ελάχιστο φως την ξεγέλασε. Μια ζωγραφιά πάνω

σε μισό κεμπέκι*, που παρίστανε μια αρχόντισσα, η μαντίλα κεντημένη, το φουστάνι να σέρνεται, στο ένα χέρι κρατούσε ένα λουλούδι που από μέσα του ανάβλυζε νερό και χυνόταν κάτω να σβήσει τη φωτιά ενός μεγάλου σπιτιού που καιγότανε. Με το άλλο χέρι κρατούσε ένα παιδί, αγόρι κορίτσι δεν ήταν φανερό, και ξοπίσω ανθρωπομάνι, η Κυρά ψηλή, το μπουλούκι μια σπιθαμή μπόι.

Η Κεραστώ σήκωσε τους ώμους, τώρα έβλεπε καλύτερα, έφερε το βλέμμα ένα γύρο και σταμάτησε σε ένα σεντούκι σιδερένιο. Δοκίμασε να το ανοίξει, ήταν δεμένο με αλυσίδα χοντρή και δυο λουκέτα. Δοκίμασε να το σηκώσει, ασήκωτο. Είδε ακόμα ένα καντήλι κι ένα θυμιατό, πράσινα από την υγρασία. Σε μια γωνιά, μικρά κασελάκια ξύλινα, τα άνοιξε εύκολα, ήταν γεμάτα κόκαλα. Αποφάσισε να φύγει, κατουριόταν και ντρεπότανε να κάνει τσίσα μπροστά στην Κυρά. Ακολούθησε το φως, δεξιά κι αριστερά ανοίγματα σκοτεινά, πεινούσε κιόλας, κι έφτασε σε μιαν άλλη σπηλιά, μεγαλύτερη και φωτεινή, μόνο που ετούτη ήταν εντελώς άδεια. Της πήρε ώρα να βρει την έξοδο, άφοβο παιδί, η περιέργεια νικούσε πείνα και κρύο. Σκαρφάλωσε, έφτασε στο άνοιγμα, έσυρε τα πουρνάρια και βγήκε έξω. Ένας λαγός την περιεργάστηκε για λίγα δευτερόλεπτα έντρομος και μετά έγινε μπουχός.

Δυο μέρες έμεινε η Κεραστώ στη σπηλιά της και πολύ τής άρεσε. Άκουσε νερά, κατρακύλησε, είδε ένα ποτάμι, ήπια νερό, έφαγε κράνα, μασούλησε χορτάρια. βαρέθηκε, ήθελε να γυρίσει, μα όχι από εκεί που ήρθε. Καλό ήταν να μη μάθουν την κρυψώνα της. Κοίταξε τον κόσμο που απλωνόταν μπροστά της, είδε στο βάθος ένα βουνό που το έβλεπε κάθε που σκαρφάλωνε στη στέγη του μοναστη-

---

* Παραθυρόφυλλο.

ριού, κατάλαβε προς τα πού ήταν ο δρόμος της και κίνησε. Έφυγε ξημερώματα και έφτασε όταν ο ήλιος ήταν στη μέση τ' ουρανού.

Στο μεταξύ, οι καλόγριες το είχανε ρίξει στις προσευχές και στις παρακλήσεις. Οι αδελφές Βιολάνθη, Μαστιχένια και Βαλσαμούδα τα ρίχνανε η μία στην άλλη και όλες μαζί στην αδελφή Λεμονιά και στην Μπαλασά, που τι έκανε, παιδί είναι στο κάτω κάτω, άμα δεν κάνει σκανταλιές ένα παιδί, ποιος θα κάνει, να, τώρα που λείπει, ούτε φωνές ούτε τσιριχτά, χειρότερα κι από νεκροταφείο. Αλλά πού πήγε; Τη μια το βλέπανε, την άλλη άνοιξε η γης και το κατάπιε.

Κλάμα, οδυρμός και αγωνία για το μυστήριο της εξαφάνισης, και την τρίτη μέρα άκουσαν το χτύπημα στην πόρτα και είδαν την Κεραστώ μες στη βρόμα και την αχτενισιά, μαλώνανε ποια θα την πρωτοαγκαλιάσει, ποια θα την πρωτοφιλήσει, έτρεξε η Βδοξάκα να της φτιάξει κατσαμάκι*, που της άρεσε. Όταν ηρέμησαν τα πράγματα, την πλύναν με το ζόρι και την ταΐσανε από το υστέρημά τους, η ηγουμένη την πήρε παράμερα να τη ρωτήσει. Η Κεραστώ άρχισε τα ψέματα, ύστερα είπε την αλήθεια τη μισή.

«Πήγα σε μια σπηλιά, δε θα σου μαρτυρήσω τίποτα, να έχω κάπου να κρύβομαι, αλλά πείνασα, βαρέθηκα μόνη μου και σας πεθύμησα...»

«Και πώς βρήκες τον δρόμο, παιδί πράμα. Πες μου, ει-
δεμή θα πάρω το ξυλίκι και σου μαυρίσω τον πισινό!»
Έξω από το κελί είχαν καθίσει όλες, δεν υπήρχε τρό-
πος διαφυγής.

«Με έφερε η Κυρά...»

«Ποια Κυρά;» την κοίταξε συνοφρωμένη η ηγουμένη.

---

* Χυλό καλαμποκάλευρου με καμένο βούτυρο και μέλι.

«Αυτή που περιμένει έξω. Με βρήκε στο βουνό και μ' έφερε εδώ...»

«Και πού πήγε;» Αδύνατο να την πιστέψουνε. Μόνο που η Κεραστώ, διαβόλου κάλτσα, τα είχε όλα μελετημένα. Αυτή η φαντασία, το πείσμα και η αντοχή ήταν που της επέτρεψαν να σβήνει και να γράφει, να παζαρεύει όπως αυτή ήθελε τη ζωή που της όριζε η μοίρα της.

«Έξω είναι, στην πόρτα...»

Το ποδοβολητό ήταν ακαριαίο. Οι καλόγριες, σηκώνοντας τα ράσα, ξεχύθηκαν στην αυλή με την ελπίδα πως η γυναίκα που τους έφερε το παιδί ίσως και να μην είχε φύγει. Η ηγουμένη, κρατώντας την Κεραστώ σφιχτά από φόβο μην το ξανασκάσει, στάθηκε στο παράθυρο. Ήταν σίγουρη πως η μικρή έλεγε ψέματα. Όποια κι αν ήταν, γιατί δε φώναξε να της ανοίξουν; Κι αν η ιστορία είναι αληθινή, σίγουρα θα έχει πια φύγει. Οι μελωδικές προσευχές, τα κλάματα και οι δοξασίες ανάγκασαν την κουρασμένη γυναίκα να παρατήσει τη μικρή και να βγει τρέχοντας.

Δρασκέλισε την πόρτα, οι καλόγριες γονατισμένες, τα κούτελα στο χώμα, κοίταξε, και το ακουμπισμένο στη μάντρα κεμπέκι την υποχρέωσε να γονατίσει. Το όραμα της Κυράς που της φανερώθηκε πριν χρόνια, τότε που μακελεμένες αυτή και άλλες σέρνονταν να κρυφτούν πίσω από τα βράχια, η ίδια η Κυρά που την οδήγησε στο καμένο μοναστήρι, ήταν εδώ, ορθή, να την κοιτάζει γλυκά.

Βάλαν την εικόνα μέσα, ανάψανε κεριά, λιβάνια, προσευχήθηκαν, χαλάλι το κουβάλημα, σκεπτόταν η Κεραστώ, αν δεν τους έφερνε κάτι να γλυκαθούν, θα της κάνανε τη ζωή δύσκολη. Να θυμηθεί να κρύψει κάνα λοστόρι. Την επόμενη φορά που θα το σκάσει για τη σπηλιά, ν' ανοίξει εκείνο το σιδερένιο μπαούλο. Όλο και κάτι θα έχει μέσα, να τις ξεγελάσει.

Απόψε αποφάσισε να φύγει. Αύριο θα ερχόταν ένα κορίτσι. Σαν παλαβές κάνανε οι αδελφές. Το κορίτσι είχε γονείς πλούσιους, θα τους φέρνανε κάθε τρεις και λίγο καλούδια σαν τα σημερινά, αφού από τώρα λατρεύανε την καινούργια, ακόμα δεν ήρθε, φαντάσου τι θα κάνουν μόλις φτάσει. Θα την παραγκωνίσουν την Κεραστώ, ήδη σημασία δεν της έδωσαν σήμερα, ο νους τους ήταν να μαγειρέψουν. Είχε συνηθίσει την αγάπη και το νοιάξιμο η μικρή, ακόμα και το ξύλο, όταν καταφέρναν να την πιάσουνε. Δε θα άντεχε να δει τη Θεοχαρίστη να νανουρίζει ένα άλλο κορίτσι, τη Μελανθία να λέει σε άλλη παραμύθια, τη μουγγή Λουλουδιά να ρουθουνίζει τραγούδια σε άλλο παιδί. Θα φύγει, θα πάει στη σπηλιά της.

Είχε ήδη συρθεί κάμποσο, όταν σκέφτηκε πως βιάστηκε. Τι θα τρώει; Πώς θα ζεσταίνεται; Πώς θα περνάει την ώρα της; Έπρεπε να οργανωθεί. Αποφάσισε να γυρίσει πίσω. Είχε χρόνο να το σκάσει. Θα έβαζε πρώτα στην κρυφώνα στρωσίδια, μια χύτρα, θα γέμιζε μερικά σακουλάκια τρόφιμα και την τελευταία μέρα θα βούταγε μια κότα να της κάνει αυγά. Κι όταν οι προμήθειες θα τελείωναν, θα ερχόταν κρυφά να πάρει άλλες. Δε θα έκλεβε. Μόνο το μερτικό της, όσο θα έτρωγε δηλαδή, κι αν έμενε εδώ.

Γύρισε πίσω, τράβηξε την πέτρα αλλά δεν ήταν μπορετό να βγει. Η Βιολάνθη με την Αχλάδω πλένανε κάτι στη γούρνα.

«Γκαστρωμένη είναι. Τη φέρνουν εδώ για να κρύψουν τις πομπές τους...»

Γκαστρωμένη; Τι σημαίνει πάλι αυτό;

Το κορίτσι το φέρανε την άλλη μέρα πριν από το μεσημέρι. Οι καλόγριες θαυμάσανε. Ένα πλάσμα αέρινο, κερένιο

πρόσωπο, καστανά μαλλιά πλεγμένα σε βουρλίδες χοντρές, ψηλόλιγνη, ίδια νεράιδα. Φορούσε ένα γαλάζιο φουστάνι μακρύ, παλτό σκούρο με γούνα στον λαιμό κι ένα υπέροχο μικρό καπέλο που της έκρυβε τα μάτια. Μελοπομένη τη φωνάζανε. Η μάνα φορούσε άλλα ρούχα από τα χτεσινά, μαύρο βελούδινο παλτό με αστρακάν γιακά κι ένα φουστάνι βυσσινί, ίδιο χρώμα και το καπέλο της, με μαύρα υφασματένια τριαντάφυλλα. Η ηγουμένη πήρε γρήγορα μέσα μάνα και κόρη, οι γυναίκες δεν είχαν χρόνο να κουτσομπολέψουν, η αυλή γέμισε περισσότερα από τη χτεσινή μέρα καλάθια και κιούπια. Οι υποταχτικοί ήταν τρεις αυτή τη φορά. Μαζί με καλάθια και κιούπια φέραν σκεπάσματα, ένα στρώμα καλό, κουβέρτες, σεντόνια, κουρτίνες, δυο κατσίκες και δυο προβατίνες. Θα κουβαλούσαν και μια αγελάδα, μα το βαρύ ζωντανό δεν ήταν μπορετό ν' ανέβει το βουνό.

Πριν ακόμα ξεφορτώσουν, η αρχόντισσα βγήκε βιαστική χωρίς να φοράει το καπέλο της. Χαιρέτησε τις καλόγριες, δε γύρισε το κεφάλι πίσω, περίμενε έξω τους υπηρέτες της ν' αποτελειώσουν το ξεφόρτωμα, να πάνε τα βαριά κιούπια μέσα, και φύγανε.

Η Μελοπομένη κλείστηκε στο μεγάλο δωμάτιο, ξαφνιάστηκε που είδε κουρελού αντί για πόρτα, ξάπλωσε στο μαλακό κρεβάτι και κουκουλώθηκε. Η Κεραστώ ήθελε να μπει να αγγίξει το μεταξωτό πάπλωμα, τα κεντημένα σεντόνια και τα δυο ξύλινα σεντούκια. Αποφάσισε να πάρει μαζί της στη σπηλιά μια μεγάλη μαλακιά κουβέρτα και οπωσδήποτε εκείνο το μικρό φουσκωτό που ήταν φτιαγμένο για να ακουμπάς το κεφάλι όταν κοιμάσαι.

Η περίοδος χάριτος που έδωσε η ηγουμένη στη Μελοπομένη έληξε την τέταρτη μέρα. Απαγόρευε στη Βιολάνθη να της πάει φαγητό, δεν της δώσανε ούτε νερό να πει. Το κορίτσι θύμωσε, δε σέβεστε την κατάσταση μου και, στο

κάτω κάτω, έχετε πληρωθεί με τόσα που σας έφερε η μάνα μου. Η ηγουμένη έστειλε τη Θεοχαρίστη να την οδηγήσει στο γραφείο. Αποφάσισε να μην είναι εριστική. Ποιος ξέρει τι νόμιζε η φιλοξενούμενη, ποιος ξέρει τι της είπαν.

«Θα σου τα πω άλλη μια φορά. Μεγάλη κοπέλα είσαι, μορφωμένη έμαθα και καλοζωισμένη. Εδώ δεν είναι χάνι να πληρώνεις και να κοιμάσαι, να έχεις υπηρέτριες...»

«Πληρωθήκατε όμως!» Παρέμενε όρθια, δεν καταδεχόταν να καθίσει στο σκαμνί.

«Δεχτήκαμε τις προμήθειες για να κάνουμε μια εξαίρεση. Άλλωστε δεν είχε και πού αλλού να σε πάνε μέχρι να γεννήσεις».

«Αν είχα τρόπο, θα πήγαινα στην Αθήνα...» πείσμα και λυγμός μέσα στις λέξεις.

«Καταπώς τα υπολόγισε η μάνα σου, θα φέρεις στο φως το παιδί σου στο τέλος της άνοιξης. Μέχρι να βαρύνεις, θα κάνεις δουλειές, όχι βαριές. Θα συγυρίζεις την κάμαρή σου, θα βοηθάς στο μαγείρεμα, θα...»

«Θα ράβω! Μόνο αυτό ξέρω να κάνω καλά. Τα ρούχα σας είναι άθλια, θα μαντάρω τις τρύπες, θα σας ράψω καμιζόλες, φουστάνια, μόνο αυτό ξέρω να κάνω. Και την κάμαρή μου θα συμμαζεύω. Τίποτε άλλο...»

«Και πού έμαθες εσύ να ράβεις, κοτζάμ αρχοντοπούλα;»

«Ο μπαμπάς μου είναι φραγκοράφτης, από την Πόλη, και είναι παράδοση στην Ξάνθη να μαθαίνουν ραπτική τα κορίτσια των καλών οικογενειών. Οι καλές μοδίστρες πληρώνονται για να διδάξουν...»

Η ηγουμένη έσκυψε το κεφάλι σκεπτική. Γιατί όχι; Ζούσαν μέσα σε ένα μισοκαμένο μοναστήρι τόσα χρόνια. Τότε, στις αρχές, τις βοήθησαν μαστόρια που ήρθαν είτε γιατί πιστέψανε στο θαύμα είτε γιατί τους υποχρέωσε ο μητροπολίτης, μην μπορώντας να κάνει αλλιώς. Το κτίριο σουβαντίστηκε στο μέρος που δεν είχε καταστρέψει εντελώς η φω-

τιά, γίνηκαν μερεμέτια, φτιάχτηκε η σκεπή, σουλουπώθηκε, οι κατατρεγμένες γυναίκες που έσερνε μαζί της το είδαν παράδεισο. Αλλά, με τον καιρό, ο κόσμος τις ξέχασε, άλλες σκοτούρες τον παιδεύανε. Βγάζανε λίγους παράδες πουλώντας κουρελούδες. Κάθε βδομάδα ερχόταν ένας αγωγιάτης να τους φέρει κουρέλια και φθαρμένα ρούχα που μάζευε η εκκλησία, και ελάχιστες προμήθειες που στέλναν οι χριστιανοί, σε μεγάλες γιορτές, κυρίως για να πουν πως κάνουν το χρέος τους. Κόβαν λουρίδες τα φουστάνια και μαζί με τα κουρέλια υφαίναν κουρελούδες. Η Λεμονιά με τη Βιολάνθη τις πουλούσανε στο παζάρι.

Αν ποτέ κατάφεραν να το σουλουπώσουν το μοναστήρι τους, θα είχαν έσοδα. Συνήθιζαν οι πλούσιοι να παραθερίζουν στα μοναστήρια, βοηθούσε και στην ανάρρωση το υψόμετρο και ο αέρας του βουνού.

Η Κεραστώ είχε λουφάξει έξω από το κελί, η κουρελού κατεβασμένη, οι ομιλίες δεν είχαν τρόπο να κλειστούν. Έκρουβε μέσα στο ποτούρι της μια χνουδωτή πετσέτα που σούφρωσε από το σεντούκι της Μελπομένης. Σιγά το πράμα! Το άνοιξε πανεύκολα. Δεν είχε χρόνο να θαυμάσει, βούτηξε ό,τι βρήκε πάνω πάνω, το έχωσε ανάμεσα στα σκέλια να μη φουσκώνει, κατουριέμαι, είπε στη Μοσχοκάρφη, που την κοιτούσε παραξενεμένη έτσι όπως περπατούσε περίεργα. Όστε μοδίστρα, που πά' να πει ξέρει να ράβει.

Έτρεξε γρήγορα να βάλει την κλεμμένη πετσέτα στη θέση της, αν μπορούσε θα επέστρεφε και το καπέλο της αρχόντισσας, αλλά αυτό το είχε ήδη καταχωσιάσει στην κρυφώνα της. Μεγάλο τής ερχόταν, της έκλεινε τα μάτια, αλλά ήταν ζεστό και την φήλωνε.

Έβαλε το χέρι της η Κεραστώ μέσα από το κατασάρι*

---

* Εσώρουχο.

και χαίδευε το πανάκι που είχε στερεωμένο με μια λουρίδα χασέ τυλιγμένο στο κορμάκι της. Μια ράφτρα! Η φυγή προς το παρόν αναβάλλεται. Η Κυρά άκουσε την προσευχή της και έστειλε μια ράφτρα.

Μέχρι τον πέμπτο μήνα, που στρογγύλεψε η κοιλιά της, η Μελπομένη έκανε θαύματα. Μετά από παραγγελιά, η μάνα της έστειλε μια ραπτομηχανή, δυο τόπια μαύρο ύφασμα χοντρό, δυο τόπια λευκή βατίστα και άλλα τόσα φανέλα για να ράψει για όλες τις καλόγριες μαύρα φαρδιά ρασοφούστανα και ζεστά νυχτικά. Η βελόνα της μηχανής δε σταματούσε μήτε αργά το βράδυ, η ηγουμένη δοκίμασε να της μιλήσει, η κοπέλα δεν απαντούσε. Λες και, μαζί με το γέλιο και τη ζωή, κλέψανε και τη φωνή της. Μόνο τα χρειάζομενα. Η Κεραστώ, με το που τέλειωνε δουλειές και διάβασμα που τη φόρτωνε η Θεοχαρίστη, στηνόταν έξω από την κάμαρη της Μελπομένης πασχίζοντας να καταλάβει πώς γίνεται να μην τρυπιέσαι με τη βελόνα, πώς γίνεται να βάζεις ένα πανί διπλωμένο κάτω από το σιδερένιο ποδαράκι της μηχανής, να γυρνάς τη ρόδα με τημανιβέλα και τα πανιά να κολλάνε μεταξύ τους και να μη σκίζονται.

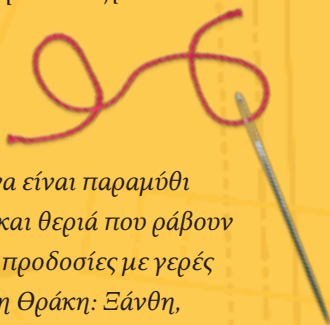
Για όλες τις γυναίκες ράφτηκαν καμιζόλες, βρακιά, φούστες σουρωτές και νυχτικά. Όταν ήρθε η σειρά της Κεραστώ, η ηγουμένη δεν επέτρεψε να φορέσει ράσο το παιδί. Το μαύρο ρούχο συμβόλιζε τη ζωή και το τάμα τους, σώσε μας και δε θα βγάλουμε το μαύρο από πάνω μας, ετούτο το μικρό κορίτσι, πέρα από γονείς που δε θυμόταν πια, δεν κουβαλούσε πόνο, φαντάσματα ξεκοιλιασμένων αντρών, ανοιγμένα κανιά που πάνω τους βογκούσαν κτήνη. Είχε όνειρα για την Κεραστώ. Θα σπούδαζε δασκάλα, σαν τη Θεοχαρίστη. Μπορεί να ήταν διαβολόπαιδο, αλλά τα γράμματα τα έπαιρνε και, παραδόξως, από τότε που ήρθε η Μελπομένη, θαρρείς και ησύχασε.

ΘΡΑΚΗ, 1895-1913. Στη μαγική πόλη της Ξάνθης, σπουδαίες μοδίστρες με ασημένιες δαχτυλήθρες ντύναν τις Θράσες με την τελευταία λέξη της μόδας. Κι ολόγυρα καπνοχώραφα, με το χρυσόφυλλο φυτό που γέμιζε παράδες τους καπνέμπορους. Αρχοντικά με ζωγραφισμένα ταβάνια, το βουνό με τους θρύλους... Θα μπορούσε να είναι όμορφη η ζωή, αν δε σπέρνανε φωτιά οι κομιτατζήδες. Στα πλούσια αρχοντόσπιτα, στα ταπεινά πετρόχιστα του Σαμακώβ, σε ένα παράξενο μοναστήρι, ράβουν και ξηλώνουν τη ζωή τους τα πρόσωπα αυτής της ιστορίας.

Κερασιώ: Η ράφτρα. Για να διασώσει μια πάνινη ταυτότητα, μαθαίνει να πατά βελονιές. Μα τρύπωσε πάνω στην καρδιά της τάματα βαριά, κι όταν εκείνος ο άντρας μπήκε στη σπηλιά της, δε γινόταν να τον υποτάξει με τις χάρες του θηλυκού, γιατί είχε ξυρίσει το κεφάλι, είχε βάλει φούμο στα μούτρα, αυτός τηνε νόμιζε αγόρι.

Μήτσος Γιαβάσογλου: Ο αντάρτης καπνέμπορος. Μεγάλο πάθος ο καπνός και η λευτεριά της Θράκης. Όταν λαβώθηκε σε κείνο το αλισβερίσι με τους λαθρέμπορες, νόμιζε πως η πληγή του θα κλείσει γρήγορα. Μα εκείνη η ράφτρα τονε σακάτεψε με το ασημένιο της βελόνι.

Ένα μυθιστόρημα που θα μπορούσε να είναι παραμύθι ανατρεπτικό, με αρχοντόπουλα, κυράδες και θεριά που ράβουν τα πάθη, τους έρωτες, τα μυστικά και τις προδοσίες με γερές βελονιές πάνω στη ζωή τους. Εκεί στη Θράκη: Ξάνθη, Γενί Κιοϊ, Ντεντέαγας, Γκιουμουητζίνα, Αντριανού...

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 24414

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η